

Doktorski studiji na Filozofskome fakultetu

Na Filozofskome fakultetu trenutačno se izvodi petnaest doktorskih studija, i to jedanaest unutar područja humanističkih znanosti (Arheologija, Etnologija i kulturna antropologija, Filozofija, Glotodidaktika, Hrvatska filologija u interkulturnom kontekstu, Hrvatska kultura, Lingvistika, Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu, Povijest umjetnosti, kulturna baština i vizualna kultura, Predmoderna povijest, Znanost o književnosti, teatrologija i dramatologija, filmologija, muzikologija i studij kulture) i četiri unutar područja društvenih znanosti (Informacijske i komunikacijske znanosti, Pedagogija, Psihologija, Sociologija).

Tradicija doktorskih – nekada poslijediplomskih – studija ili studija III. stupnja za neke od navedenih (Književnost, Etnologija i kulturna antropologija, Lingvistika) seže u 1961. godinu, kada su ti studiji započeli s nastavom na toj najvišoj razini akademske izobrazbe. Više od šezdeset godina izobrazbe doktora znanosti na Filozofskome fakultetu i danas doktorske studije čini jednom od njegovih najprominentnijih i najprepoznatljivijih akademskih djelatnosti.

Navedenih petnaest doktorskih studija danas dijeli neka zajednička obilježja, dok se u nekim svojim obilježjima razlikuju s obzirom na specifičnosti polja, disciplina i tema koje se studijskim programima obuhvaćaju. Studijski program svakoga dokorskog studija osmišljen je te sadržajno i izvedbeno ustrojen kako bi na najkvalitetniji način obrazovao doktorande kontinuirano prateći interese, motivaciju i glas studenata i na taj način unapređujući studijski program i njegovu izvedbu. Također svi doktorski studiji vode sustavnu skrb o svojem nastavničkom i mentorskom kadru uključujući u nastavu i mentorski rad najkompetentnije nastavnike za pojedine discipline ili teme. Kada se govori o provjeri kvalitete doktorskih studija, važno je istaknuti da svi doktorski studiji pojedinačno ili na razini Fakulteta sustavno prolaze reakreditacijske postupke, što dodatno poboljšava njihov sadržaj i nastavu.

Pojedini su doktorski programi većinom istraživački usmjereni, vrlo specijalizirani za konkretne istraživačke teme koje se nadograđuju na znanja i vještine stečene tijekom prijediplomskoga i diplomskoga studija (Psihologija, Sociologija). Na takvim studijima studenti ponajprije biraju metodološke kolegije, a manje one vezane uz pojedina istraživačka potpodručja. Odmah su integrirani u znanstveni proces, većinom kroz znanstvenoistraživačke projekte, te su tako u cijelosti uronjeni u odabranu doktorsku temu.

Neki su doktorski studiji već integrirani i svojim programom ciljano nude i neke temeljne uvide u disciplinu kako bi osigurali iste polazišne pozicije za znanstvenoistraživački rad svojih doktoranada. U takvim doktorskim studijima studentima se nude uvidi u različite poddiscipline i istraživačka područja te tako imaju mogućnost izgraditi, ali i tijekom studija promijeniti svoje početne istraživačke interese.

To pokazuje načelnu, ali i stratešku koncepciju ustroja doktorskih studija na Filozofskome fakultetu tijekom svih ovih desetljeća, koja se očituje ponajprije kroz očuvanje i podržavanje programske, organizacijske,

Radionica u okviru međunarodne doktorske škole „Transformations in European Societies” u organizaciji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, Zagreb, 2023.

ali istodobno i financijske neovisnosti svakoga pojedinoga doktorskog studija. Time se omogućuje samostalan ustroj i programsko usmjeravanje svakoga doktorskog studija sukladno razvoju unutar vlastita polja i disciplinâ.

Održavanje i podržavanje različitosti među doktorskim studijima ogleda se i u njihovoj fakultetskoj organizaciji. Dok je većina doktorskih studija odsječki ustrojena, dakle pojedini odsjeci organizacijskim su nositeljima tih studija, nekoliko je doktorskih studija koji su iznadodsječki. To su doktorski studiji Lingvistike, Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture te Glotodiktike. Riječ je o studijima koji svojim programom i nastavničkim kadrom obuhvaćaju teme svih filoloških studija na Filozofskome fakultetu, iz jezikoslovne, književne, odnosno iz perspektive metodike jezika. Na te se studije upisuju studenti svih filoloških studija te s jedne strane stječu mnogo šire uvide u tematske i disciplinarne mogućnosti bavljenja nekom relevantnom istraživačkom temom, a s druge strane otvaraju im se mogućnosti povezivanja različitih filoloških istraživanja u širi znanstveni okvir.

Zadnjih se godina na Filozofskome fakultetu sve više govori o potrebi većega i boljega integriranja svih doktorskih studija. Stoga se krenulo s inicijativom tješnjega povezivanja doktorskih studija kako bi se ostvarila veća povezanost i protočnost među studentima, a da pritom studiji ne izgube svoju samostalnost. Jedna od bitnih sadržajnih mjera toga povezivanja bilo bi dodatno poticanje studenata svih doktorskih studija da odabiru vanjske izborne kolegije na nekome drugom doktorskom studiju, bilo na Filozofskome fakultetu

Javna obrana doktorskoga rada Edina Bujaka na Odsjeku za arheologiju, 2021.

bilo na razini Sveučilišta u Zagrebu. Time se otvara mogućnost izravna priznavanja ECTS-bodova za izborni kolegij iz ponude drugih doktorskih studija. Iako neki studiji to već imaju uključeno u svoj studijski program, ostali to namjeravaju uključiti kao programsku mogućnost. Ta je mjera vrlo bitna kako bi se poticala i unapređivala doktorska istraživanja u interdisciplinarnome i multidisciplinarnome okruženju te kako bi se doktorskim studijima humanističkoga i društvenoga područja što više otvorio znanstvenoistraživački prostor u suvremenim znanstvenim kretanjima.

U istome se kontekstu doktorski studiji potiču na povećanje međunarodne vidljivosti, koja se može ostvarivati na različite načine. Tako je primjerice Doktorski studij etnologije i kulturne antropologije već uključen u međunarodnu doktorsku školu koja nosi naziv „Transformations in European Societies“. Doktorski studij lingvistike prvi je doktorski studij na Filozofskome fakultetu koji je akreditiran i na engleskome jeziku. Osim toga bitno je otvoriti se više prema potencijalnim inozemnim doktorskim studentima koji mogu razumjeti hrvatski jezik te znanstveno i akademski komunicirati na hrvatskome jeziku, poticati međunarodne doktorske konferencije, kao i upis dvojnih doktorata (*cotutelle de thèse*) te se uključivati u različite mreže doktorskih studija, čime se mogu dodatno privući strani studenti.

Nezaobilazna podrška doktorskim studijima, i nastavnicima i studentima, jest Ured za poslijediplomske studije. Ured za poslijediplomske studije temeljna je administrativna ustrojbeno jedinica koja vodi sustavnu brigu o doktorskim studijima na svim razinama relevantnima za njihovo neometano i uspješno funkcioniranje. Niz je djelatnosti koje zaposlenice Ureda za poslijediplomske studije već desetljećima predano i iznimno

Djelatnice Ureda za poslijediplomske studije.

uspješno provode. Neke su od tih djelatnosti upisi na doktorske studije, pravodobno obavještanje nastavnika i studenata, organizacija obrana tema i doktorskih radova, upoznavanje studenata s njihovim pravima i obavezama te cjelokupna administrativna podrška svim doktorskim studijima. U Uredu su danas zaposlene tri djelatnice: Biserka Pešec, Sanja Ivanović i Anamarija Stipeč.

U više od pola stoljeća izvođenja doktorskih studija Filozofski je fakultet postao prepoznatljiv po kvaliteti i sadržaju doktorskih studija koje izvodi. Doktorski studiji sustavno i kontinuirano prate razvoj za njih relevantnih disciplina, obnavljaju i unapređuju svoje studijske programe, vode skrb o nastavničkom i mentorskom kadru te potiču doktorske studente na uključivanje u aktivan znanstvenoistraživački rad objavljivanjem radova u međunarodno relevantnim znanstvenim časopisima i sudjelovanjem na međunarodnim konferencijama. Svijest o potrebi užega povezivanja doktorskih studija, o ulozi i mjestu humanističkih i društvenih znanosti u hrvatskome i međunarodnome znanstvenom okruženju te o sve većoj potrebi poticanja i širenja interdisciplinarnih i multidisciplinarnih istraživanja ključan je čimbenik daljnjega razvoja doktorskih studija i održavanja njihova ugleda u hrvatskoj akademskoj zajednici i izvan nje.

Kako je spomenuto, za većinu doktorskih studija zaduženi su pojedini odsjeci Filozofskoga fakulteta. Zato su u ovoj Monografiji ti doktorski studiji predstavljeni u prilogima posvećenima odsječkim djelatnostima, usporedo s drugim studijskim programima o čijoj organizaciji i izvedbi odsjeci skrbe. No tri se doktorska studija – Lingvistika, Znanost o književnosti, teatrologija i dramatologija, filmologija, muzikologija i studij kulture te Glotodidaktika – izdvajaju svojim iznadodsječkim ustrojem i programskom strukturom. Iz tog ćemo razloga navedene studije detaljnije predstaviti u daljnjem tekstu.

DOKTORSKI STUDIJ LINGVISTIKE

Doktorski studij lingvistike jedan je od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. To znači da svojim programom i nastavnicima uključuje i povezuje sve filološke studije na Fakultetu s obzirom na jezikoslovni aspekt filoloških disciplina. Doktorski studij lingvistike namijenjen je ponajprije studentima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkoga studija, uključujući fonetiku, a koje zanimaju pitanja jezika i komunikacije kao jezična ostvaraja i njihova odnosa spram različitih pojavnosti i okolnosti s kojima su u doticaju.

Doktorski studij lingvistike kakav se danas izvodi, njegov ustroj i temeljna koncepcija imaju svoju dugu, više od šezdeset godina staru tradiciju. Iako je prolazio različite faze ustroja, njegova temeljna koncepcija, lingvističke discipline koje su se programom obuhvaćale te načela izvođenja nastave ostali su kroz čitavo to vrijeme netaknuti, uz iznimku nekih kraćih razdoblja početkom 1990-ih godina, kada te izvorne ideje programom nisu bile ostvarene.

Počeci Doktorskoga studija lingvistike sežu u 1961. godinu, kada je pokrenut studij III. stupnja Lingvistika, s nešto kasnije promijenjenim nazivom Postdiplomski znanstveni studij lingvistike. Tih ranih 1960-ih velikani hrvatskoga jezikoslovlja smatrali su da hrvatska jezikoslovna zajednica mora biti upoznata s tada najsuvremenijim lingvističkim kretanjima na međunarodnoj sceni te su osmislili tri odvojena, a međusobno komplementarna područja jezikoslovna djelovanja. Njihova je primarna namjera bila stvoriti sustavno okruženje unutar kojega će se moći predstaviti najnovije lingvističke teorije, ali gdje će se o njima moći i raspravljati, poticati mlade znanstvenike na bavljenje tim temama te ih obrazovati na temeljima suvremene lingvistike kako bi se hrvatska jezikoslovna zajednica mogla razvijati utemeljena na spoznajama svjetskih lingvističkih kretanja.

U to je vrijeme već djelovao Zagrebački lingvistički krug, koji je 1956. godine bio osmišljen kako bi lingvistima omogućio upoznavanje s novim i tada suvremenim lingvističkim kretanjima u Europi i svijetu. Svrha mu je bila stvoriti prostor za razmjenu ideja i razmišljanja te promicanje kritičkoga preispitivanja teorijskih pravaca koji su se tada razvijali, a koji su se s vremenom počeli preuzimati i na našim prostorima. Zagrebački lingvistički krug svoje je djelovanje širio i izvan djelokruga prostora za razgovor i diskusiju. Hrvatski jezikoslovci okupljeni oko Zagrebačkoga lingvističkog kruga pokreću i osnivanje najuglednijega hrvatskog lingvističkog časopisa *Suvremena lingvistika*. Programatskim brojevima smatraju se prva četiri broja, u kojima su napisani tekstovi kojima se čitateljstvo upoznavalo s najnovijim teorijama i pravcima u lingvistici. Tako se sustavno počela izgrađivati publikacija koja do danas objavljuje radove iz najsuvremenijih i najinovativnijih lingvističkih područja, u kojoj među ostalima objavljuju i mladi znanstvenici koji su svoju izobrazbu stjecali upravo na razini poslijediplomskoga studija Lingvistike.

Postojanje Zagrebačkoga lingvističkog kruga te osnivanje časopisa *Suvremena lingvistika* bilo je kvalitetnom osnovom za pokretanje studija III. stupnja Lingvistike, tj. Postdiplomskoga znanstvenog studija lingvistike.

Promocija doktorata znanosti dr. sc. Matee Filko s mentorima Idom Raffaelli i Krešimirom Šojatom, 2022.

stičke teme, dok je s druge strane program trebalo obogatiti novim temama. Također to je bio trenutak da se studijski program vrati svojoj početnoj koncepciji, koja je ranih 1990-ih bila zanemarena, tj. da ponovno vodeći lingvisti drže nastavu iz disciplina u kojima su se dokazali kao vrhunski znanstvenici.

Prelaskom na bolonjski sustav studiranja početkom 2000-ih trebalo je ponovno prilagoditi studijski program novim zahtjevima akademske nastave, jasno razgraničiti obavezne od izbornih predmeta, povećati seminarsku i praktičnu nastavu te dodijeliti ECTS-bodove predmetima koji su se izvodili. U ak. god. 2006/07. počinje izvođenje Poslijediplomskoga doktorskoga studija lingvistike. Taj je studij tijekom ovih skoro dvadeset godina prolazio izmjene i akreditacijske postupke te se svaki put dodatno modernizirao i prilagođavao novim akademskim potrebama, izobrazbi u kompetencijama i vještinama za koje se uvidjelo da su potrebne novim generacijama doktorskih studenata i budućih doktora znanosti iz polja filologije.

Sprega kolegija koji obuhvaćaju znanja iz teorijske i primijenjene lingvistike s praktičnim i istraživačkim radom koji se provodi kroz nastavu seminarskoga i radioničkoga tipa Doktorski studij lingvistike čini različitim od njemu sličnih u zemlji i inozemstvu. Naime na europskoj razini svega je nekoliko doktorskih studija lingvistike koji ističu da je njihov program jedinstven po obuhvaćanju i teorijskih i primijenjenih lingvističkih znanja. Načelno se u Europi izvode doktorski studiji koji imaju vrlo specijalizirane programe usmjerene na pojedinačne discipline. Stoga je razvidno da Doktorski studij lingvistike svojim programom može pronaći

Već tada su se studijskim programom nastojale obuhvatiti temeljne lingvističke discipline kao što su fonologija, morfologija, sintaksa i semantika, ali i poučavanje o suvremenim lingvističkim disciplinama, odnosno novim teorijskim okvirima u lingvistici. Na taj se način tom razinom studija i formalno željelo pridonijeti oblikovanju mladih lingvista koji će steći teorijske i metodološke osnove kako bi se lingvistikom dalje mogli baviti na znanstvenoj i akademskoj razini. Na svojim počecima Postdiplomski studij lingvistike u izvođenje svojega programa, dakle u održavanje nastave, uključuje najkompetentnije profesore za pojedine discipline i područja s različitim filoloških studija na Filozofskome fakultetu. Ta se koncepcija, uz iznimku ranih 1990-ih godina, njeguje do današnjih dana. Drugim riječima, integriranost studijskoga programa na način da su profesori s različitih filoloških studija uključeni u nastavu jedna je od temeljnih suvremenih inovativnih odrednica ustroja toga studija njegovana od samih začetaka, od njegova osnivanja.

Daljnje osuvremenjivanje studija Lingvistike na poslijediplomskoj razini ostvaruje se 1996. godine. Tada se stvorio okvir za sadržajno i konceptijsko obnavljanje studijskoga programa na način da se s jedne strane obuhvate tradicionalne lingvi-

svoje mjesto u međunarodnim okvirima jer takvih široko obuhvatnih doktorskih studija lingvistike ima vrlo malo. U tome se ozračju pokreće programski istovjetan studij na engleskome jeziku pod nazivom *Doctoral Programme in Linguistics*, koji je 2021. godine dobio dopusnicu za izvođenje, a 2022. godine upisuje se u Upisnik studijskih programa te tako postaje službenom engleskom inačicom postojećega studija na hrvatskome jeziku. Studij je namijenjen ponajprije inozemnim studentima.

Pokretanje Doktorskoga studija lingvistike i na engleskome jeziku dobilo je poticaj u činjenici da su posljednjih desetak godina studij počeli upisivati studenti iz inozemstva. U tim se slučajevima nastava izvodila kroz individualnu nastavu i konzultacije, a povratne informacije studenata bile su iznimno pozitivne. Do sada je obranjen jedan takav doktorat, a dva su u pripremi. Suradnja Dokorskoga studija lingvistike na međunarodnoj razini ogleda se i u činjenici da je obranjeno nekoliko doktorata u sustavu *cotutelle de thèse*, a trenutačno na studiju šestero doktorskih studenata izrađuje doktorate pod sumentorstvom profesora s Filozofskoga fakulteta s profesorima s različitih inozemnih sveučilišta. Iz svega rečenoga jasno je da se posljednjih godina studij sve više internacionalizira, povezuje s uglednim profesorima s inozemnih sveučilišta i otvara svoja vrata prema stranim studentima.

Odlike se Dokorskoga studija lingvistike ogledaju i u njegovoj pomnoj promišljenosti pri ustroju studijskoga programa, uključivanju vrhunskih nastavnika i znanstvenika u izvođenje programa te otvorenosti prema novim lingvističkim područjima i disciplinama kojima se kroz izborne kolegije studij sustavno obnavlja. Budući da je riječ o doktorskome studiju u području humanističkih znanosti koji široko obuhvaća različite aspekte toga područja, ali koji se ujedno i sustavno dotiče drugih znanstvenih područja, Doktorski studij lingvistike kroz sve svoje godine postojanja radi na promicanju humanističkih znanosti i njihovoj trajnoj prepoznatljivosti i neizostavnosti unutar Sveučilišta u Zagrebu, ali i na nacionalnoj razini općenito. Također valja istaknuti da svojim ustrojem i koncepcijom Doktorski studij lingvistike od svojih začetaka radi na njegovanju akademske i istraživačke izvrsnosti i inovativnosti te osiguravanju poticajnoga istraživačkog okruženja. Osim toga s obzirom na suvremena znanstvena i istraživačka kretanja u Europi i svijetu znanstvena se zajednica sve više okreće prema interdisciplinarnim i multidisciplinarnim istraživačkim poduhvatima, a granice među znanstvenim disciplinama počinju se preispitivati pa i brisati. Doktorski studij lingvistike otvara se i prema takvim kretanjima posebno kroz teme doktorskih radova u kojima se, među ostalim, lingvistika povezuje s psihologijom, računarstvom, biomedicinom, tj. neuroznanostu, što predstavlja velik korak u smještanju lingvistike u multidisciplinarna znanstvena okruženja te definiranju njezina mjesta u znanstvenim okvirima općenito.

Doktorski studij lingvistike kroz čitavu je svoju povijest bio jedno od stožernih mjesta hrvatske lingvistike gdje su se obrazovale generacije lingvista i filologa, studij koji je težio izvrsnosti prateći uvijek kretanja na međunarodnoj lingvističkoj, ali i široj znanstvenoj sceni. On se neprekidno prilagođava novim potrebama nikada ne gubeći svoju koncepcijsku prepoznatljivost i temeljnu viziju koje su oblikovane još na samim njegovim počecima ranih 1960-ih godina.

DOKTORSKI STUDIJ ZNANOSTI O KNJIŽEVNOSTI, TEATROLOGIJE I DRAMATOLOGIJE, FILMOLOGIJE, MUZIKOLOGIJE I STUDIJA KULTURE

Kao jedan od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu doktorski studij Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture po svom je programu i nastavnicima koji ga izvode sinteza proučavanja književnosti na Filozofskome fakultetu te kao

takav namijenjen je u prvome redu polaznicima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkog studija, ali i svima koji su završili bilo koji drugi diplomski studij iz područja humanističkih ili društvenih znanosti.

Doktorski studij Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture izvodi se od 2017. te obuhvaća dva smjera: Opći i Muzikološki, koji se izvodi u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu. No njegov ustroj, a napose temeljna koncepcija uvelike su bili zacrtani još prije više od šest desetljeća jer je poslijediplomski studij književnosti jedan od najstarijih ne samo na Filozofskome fakultetu nego i na Sveučilištu u Zagrebu.

Studij je utemeljen 1961. godine pod nazivom III. stupanj Književnosti, a nakon što je vodstvo od profesora Frana Petrèa preuzeo Milivoj Solar, vodili su ga nastavnici Odsjeka za komparativnu književnost, Boris Senker pa zatim Nikica Gilić, a sadašnji program vodi Tomislav Brlek. Mnogi su nastavnici Odsjeka redovito sudjelovali i u njegovoj izvedbi, skupa s kolegama s drugih odsjeka Filozofskoga fakulteta, kao i drugih institucija. U okviru studija doktorirali su i znanstveno se profilirali brojni profesori i profesorice koji predaju na katedrama za književnost Filozofskoga fakulteta u Sveučilišta Zagrebu, kao i na drugim fakultetima i umjetničkim akademijama u Zagrebu, Hrvatskoj i inozemstvu.

Od svojih početaka studij je bio zamišljen i izvođen multidisciplinarno te su se polaznicima uz kolegije iz povijesti i teorije književnosti periodički i sustavno nudili teatrološki i filmološki kolegiji (pretežito u izvedbi nastavnika Filozofskoga fakulteta, ali i Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu), pa su i teme određenoga broja magistarskih radova bile iz tih područja. Proširenjem programa na tri godine studiranja došlo je potom i do postupna profiliranja usmjerenja u sklopu Dokorskog studija književnosti tako da su se njegovi polaznici, prema vlastitim znanstvenim interesima i profesionalnim potrebama i zahvaljujući dosljednom provođenju načela izbornosti kolegija, mogli opredjeljivati za skupine kolegija s naglaskom na povijesti i teoriji književnosti, kulturalnim studijima i, napokon, teatrologiji i dramatologiji te filmologiji.

Pozitivna iskustva iz proteklih desetljeća, među kojima je neprijeporno najvažnija multidisciplinarnost i izbornost kolegija te sukladno tomu otvorenost i fleksibilnost nastavnoga programa, u izvedbi kojega su sudjelovali gotovo svi profesori s katedara za književnost na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, ali i mnogi gosti s drugih fakulteta i sveučilišta, kao i iz znanstvenoistraživačkih institucija, i zemlje i inozemstva, glavni su razlog zbog kojega se u programu polazi od načela otvorenosti, fleksibilnosti, izbornosti i prilagodljivosti studija individualnim interesima, odnosno profesionalnim potrebama svakog kandidata.

U skladu s tim načelima u suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu godine 2017. doktorski je program proširen i na smjer muzikologije, kao još jedne grane znanosti o umjetnosti. Doktorski studij književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture bio je jedan od najvećih centra privlačenja doktorskih studenata na čitavu Sveučilištu (od doktorskih studija na Filozofskome fakultetu u Zagrebu samo je Doktorski studij pedagogije imao usporediv broj studenata), a pridodavanjem dokorskog obrazovanja iz područja muzikologije kao grane znanosti o umjetnosti broj zainteresiranih kandidata postao je još veći. Tokom desetljeća kontinuirano se povećavao broj doktora znanosti koji su završili program, prvo dokorskoga studija Književnosti, zatim dokorskog studija Književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture, a trend se nastavio i s dokorskim studijem Znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture. Ukupno je kroz studij prošlo više stotina studenata, a obranjeno je i sveukupno više od 150 doktorata iz polja filologije i znanosti o umjetnosti, što ne uključuje muzikologe koji su doktorirali pod vodstvom nastavnika i mentora s našega smjera muzikologije ni brojne doktore znanosti koji su pod vodstvom

mentora s Odsjeka za komparativnu književnost i s Filozofskoga fakulteta doktorirali izvan doktorskoga studija u skladu s tada važećim pravilima o izradi doktorata.

Nastavnici angažirani na ovome doktorskome programu predstavljaju nezaobilazan mentorski potencijal te su svoju sposobnost dokazali proizvevši u doktore znanosti nastavnike i znanstvenike aktivne u brojnim hrvatskim znanstveno-nastavnim institucijama kao što su Filozofski fakultet, Akademija dramske umjetnosti, Učiteljski fakultet, Hrvatski studiji i Leksikografski zavod Miroslav Krležu u Zagrebu, Sveučilište u Zadru, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku itd., ali i na sveučilištima i institutima drugih zemalja.

Temeljna je orijentacija studija bila i ostala da se u okviru svojih mogućnosti nastoji uskladiti s trenutnim razvojem i potrebama svjetske humanistike, a primarna svrha stvoriti okvir unutar kojega će se polaznici upoznati s najnovijim teorijskim dostignućima, ali i gdje će se o njima moći i raspravljati, poticati mlade znanstvenike na bavljenje tim temama te ih obrazovati na temeljima suvremenih spoznaja kako bi se domaća akademska zajednica mogla razvijati u skladu sa svjetskim teorijskim kretanjima.

DOKTORSKI STUDIJ GLOTODIDAKTIKE

Doktorski studij glotodidaktike jedan je od integriranih doktorskih studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu jer svojim programom i nastavnicima uključuje i povezuje sve filološke studije na Filozofskome fakultetu koji se bave poučavanjem i učenjem inih jezika, poglavito stranih, ali i srodnih. Ujedno je jedini takav doktorski studij u Hrvatskoj pa okuplja znanstvenike iz toga i srodnih područja u cijeloj Hrvatskoj. Namijenjen je ponajprije studentima koji su stekli kvalifikaciju magistra iz bilo kojega filološkoga studija, uključujući fonetiku i lingvistiku, a koje zanima područje ovladavanja inim jezicima.

Doktorski studij glotodidaktike koji se danas izvodi osnovan je prije dvadesetak godina. On se nastavljao na tradiciju znanstvenoga magistarskoga studija na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koji je osnovan 1977. godine, a u dvadesetak godina postojanja dao je niz magistara znanosti. Tada se glotodidaktika određivala kao teorija nastave stranih jezika i smatrala se granom primijenjene glotodidaktike. Osnovan 2005. taj se doktorski studij na početku zvao *Glotodidaktika – živi strani jezici i hrvatski kao strani jezik*. Znanstveno utemeljene spoznaje zamijenile su dotadašnje bavljenje nastavom stranih jezika isključivo prema individualnim iskustvima i intuiciji. Sadržajima i pristupima te pojedinim tematskim područjima taj je studij bio utemeljen na spoznajama mnogih domaćih projekata matičnoga fakulteta (na Anglistici, Romanistici, Kroatistici, Germanistici), na projektima na nekoliko drugih fakulteta (sveučilišta u Zagrebu, Osijeku i Splitu) te na nizu međunarodnih znanstvenoistraživačkih projekata (Austrija, Kanada, Mađarska, Španjolska i drugdje).

Već je i tada glotodidaktika bila interdisciplinarno utemeljena u lingvistici, psihologiji, sociologiji i pedagogiji te psiholingvistici i sociolingvistici, a bavila se ne samo poučavanjem nego i učenjem jezika. Doktorskim se studijem glotodidaktika dvostruko poticala i razvijala interdisciplinarnost: na razini područja (društveno i humanističko područje) i na razini polja (povezuju se različita polja unutar područja i grane unutar istoga polja). Doktorski se program ostvarivao unutar sveučilišnom suradnjom (uključeni su predavači i s drugih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), međusveučilišnom suradnjom (uključeni su predavači s drugih hrvatskih sveučilišta jer je to jedini takav doktorski studij u zemlji), ali i međunarodnom suradnjom (povremeno su uključeni i predavači i mentori iz inozemstva). Prva je voditeljica studija bila anglistica Jelena Mihaljević

Djigunović. Nju je naslijedila kolegica s Odsjeka za anglistiku Marta Medved Krajnović, koju je kraće vrijeme zamjenjivala romanistica Yvonne Vrhovac, a sada studij vodi kroatistica Zrinka Jelaska.

U međuvremenu se područje znanstvenih istraživanja počelo sve više širiti, a glotodidaktika je postala vrlo složena i slojevita interdisciplina, što je vidljivo u istraživačkim postupcima, instrumentima te tumačenju i primjetljivosti njihovih rezultata, ali i teorijskih zasada, uključujući hrvatsko nazivlje, koje se dijelom internacionalizira. Primjerice krovni naziv *ini* uključuje različite vrste jezika: strani jezik, drugi jezik, nasljedni jezik, predački jezik, srodni jezik i dr., a samo *ovladavanje* krovni je naziv za usvajanje (engl. *acquisition*) i učenje (engl. *learning*).

To sve plodnije i šire istraživačko područje podupiru i svjetske udruge poput Međunarodnoga društva primijenjene lingvistike (Association International de Linguistique Appliquée, AILA), koje okuplja nacionalne ili regionalne udruge primijenjene glotodidaktike, uključujući Hrvatsko društvo primijenjene lingvistike (HDPL), na čijim se redovitim godišnjim konferencijama i trogodišnjim svjetskim kongresima promoviraju nove ideje i znanstvene spoznaje, te velik broj znanstvenih časopisa, poput *Language Learning* ili *Language Teaching Research*, u kojima se objavljuju rezultati glotodiktčkih istraživanja. U Hrvatskoj je tu ulogu preuzeo časopis *Strani jezici*, iako se radovi s glotodidaktičkim temama objavljuju u mnogim domaćim časopisima iz najviše kategorije. Središnju ulogu u području ovladavanja inim jezikom u struci ima znanstvena udruga Europsko društvo inih jezika (European Second Language Association, EUOSLA). Osnovano je 1989. i okuplja vrhunske znanstvenike u području istraživanja ovladavanja inim jezikom (engl. *second language acquisition*), koji se svake godine susreću na skupu; 15. godišnju konferenciju 2005. godine, na kojoj se okupilo dvjestotinjak znanstvenika iz cijeloga svijeta, organizirala je u Dubrovniku skupina hrvatskih stručnjaka za istraživanje inoga jezika s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Iz samoga se studija iznjedrio godišnji okrugli stol, odnosno bilateralna bijenalna konferencija UZRT, otpočela 2012. godine, na kojoj doktorandi Sveučilišta u Pécsu (Pečuhu) i Sveučilišta u Zagrebu predstavljaju svoja istraživanja zajedno s iskusnijim istraživačima.

U međuvremenu je Glotodidaktika proširila opseg svojega sadržaja pa se bavi ovladavanjem različitim inim jezicima (uključujući idiome), što znači usvajanjem, učenjem i poučavanjem inih jezika (npr. strah od čitanja na njemačkome, strategije čitanja na hrvatskome i engleskome, diskursne oznake nastavnika, procjenjivanje jezičnoga znanja, međujezičnost drugoga i trećega jezika, višejezični pristup u nastavi talijanskoga, utjecaj studijskoga boravka na ovladanost engleskim, motivacija za studiranjem talijanskoga, francuskoga i španjolskoga, samoregulirano učenje jezika struke), materinskoga jezika (poput utjecaja splitskih talijanizama na razumijevanje talijanskoga vokabulara), višejezičnošću, jezikom gluhih, a posebno ovladavanjem hrvatskim kao inim jezikom (morfosintaktički razvoj, rječnički razvoj stranih i nasljednih učenika, povratni glagoli i dr.), ali i ovladavanjem standardnim idiomom hrvatskoga jezika (npr. ovladanošću standardnim jezikom na kraju obaveznoga školovanja). Kolegiji iz jezikoslovlja, psihologije, pedagogije i srodnih disciplina poput psiholingvistike i neurolingvistike obuhvaćaju znanja iz teorijske i primijenjene glotodidaktike s praktičnim i istraživačkim radom koji se provodi u seminarskoj, radioničkoj i raspravljačkoj nastavi.

Studij je prošao nekoliko izmjena i akreditacijskih postupaka te se dodatno modernizirao i prilagođavao novim akademskim potrebama doktorskih studenata i budućih doktora znanosti. Bitna je novina nastala smanjenjem broja nastavnih modula s osam na četiri i smanjenjem broja predmeta koji završavaju ispitom – sada ih, u obliku seminarskih radova, treba položiti samo sedam, a ECTS-bodovi prikupljaju se i samim slušanjem, tj. sudjelovanjem u nastavi te na gloseminarima i raspravljaonicama, koje drže sami doktorandi.

U Doktorski su studij glotodidaktike uključeni vrhunski nastavnici i znanstvenici otvoreni prema novim lingvističkim područjima i disciplinama pa je kao jedini takav hrvatski studij prepoznat i u drugim zemljama, posebno okolnim, a na njemu je studiralo i nekoliko doktoranada iz inozemstva. Na studiju je doktoriralo pedesetak doktoranada, od kojih većina svoje znanje stečeno znanstvenim istraživanjima dijeli uglavnom na fakultetima, visokim školama ili drugim učilištima.

Doktorski studij glotodidaktike od 2006. jedno je od stožernih mjesta hrvatske humanističke i društvene znanosti koje je pojedinim svojim istraživanjima, poput ranoga učenja jezika, ali i istraživanja hrvatskoga kao inoga jezika, steklo ugledno mjesto u europskoj znanosti.

*Ida Raffaelli
Tomislav Brlek
Zrinka Jelaska*

Napomena. Na Filozofskome se fakultetu na poslijediplomskoj razini uz navedenih petnaest doktorskih studijskih programa izvode i dva sveučilišna specijalistička studija – Klinička psihologija i Primijenjena kroatistika. Ti su specijalistički programi detaljnije prikazani u prilogima o Odsjeku za psihologiju i Odsjeku za kroatistiku, koji su zaduženi za njihovo sadržajno i organizacijsko osmišljavanje i izvedbu.

Na mrežnoj stranici <https://www.ffzg.unizg.hr/disertacije> nalazi se popis doktorskih disertacija obranjenih u 150 godina Filozofskoga fakulteta.

